

Japanese Kunst

HATO Sanbyoku Ensemble
Programma 1983

Het programma-onderdeel Japanse Kunst in het Holland Festival 1983
is mede mogelijk gemaakt door de steun van het Prins Bernhard Fonds.

HATO Sankyoku Ensemble

Hitomi ENDO : shakuhachi
Akiko NISHIGATA : koto, shamisen en zang
Chieko FUKUNAGA : koto

PROGRAMMA:

Kengyo MITSUZAKI : Godan-Ginuta
(19e eeuw) Akiko NISHIGATA - eerste koto
Chieko FUKUNAGA - tweede koto

Anonymus : Tsuru-no-Sugomori
Hitomi ENDO - shakuhachi

Kengyo KIKUOKA : Kajimakura
(1791-1849) Akiko NISHIGATA - zang en shamisen
Hitomi ENDO - shakuhachi
Chieko FUKUNAGA - koto

Pauze

Michio MIYAGI : Haru-no-Umi
(1894-1956) Hitomi ENDO - shakuhachi
Chieko FUKUNAGA - koto

Seiho KINEYA : Kyorai
(1914-) Akiko NISHIGATA - shamisen

Kin-ichi NAKANOSHIMA : Sarashi-Gensokyoku
(1904-) Hitomi ENDO - shakuhachi
Akiko NISHIGATA - shamisen
Chieko FUKUNAGA - koto

Den Haag, Hot Theater : 10 juni 1983, aanvang: 20.15 uur
Dordrecht, Het Hof : 12 juni 1983, aanvang: 12.00 uur
Utrecht, Centrum 't Hoogt: 14 juni 1983, aanvang: 20.30 uur
Groningen, Grand Theatre : 16 juni 1983, aanvang: 20.30 uur

Sankyoku

Sankyoku betekent 'muziek door drie (namelijk melodische) instrumenten'. In de traditionele muziek van Japan is sankyoku het standaardensemble voor de uitvoering van wat wij gewoonlijk kamer-muziek noemen. De combinatie van deze drie instrumenten(-typen) bestaat uit de koto, shamisen en shakuhachi, hoewel de laatste soms vervangen wordt door een kokyu.

De koto is in de bekendste en meest traditionele vorm een citer met dertien snaren; de shamisen is een luit met drie snaren waarop getokkeld wordt (ook wel aangeduid met de karakters san-gen, wat letterlijk 'drie snaren' betekent); de shakuhachi is een recht aangeblazen bamboe kerf-fluit. Zowel solistisch als in de combinatie van het sankyoku-ensemble hebben deze instrumenten hun grootste populariteit verworven in de Yedo-periode, waarin handelslui en burgers allerlei vormen van amusement zochten.

Het enige instrument dat nooit bijzonder geliefd is geweest, de kokyu is het best te beschouwen als een kleine shamisen, zij het dat een shamisen een tokkelinstrument is en de kokyu met een strijkstok wordt gestreken. Het is zelfs het enige strijkinstrument van Japan en de klank doet enigszins onwezelijk aan.

HATO Sankyoku Ensemble

Akiko NISHIGATA is een van de bekendste jongere bespelers van de koto en shamisen.

Zij studeerde eerst bij haar moeder en later bij Kim-ichi NAKANO-SHIMA aan de Arts University te Tokyo. Nishigata treedt regelmatig buiten Japan op. Zo maakte zij in 1980 haar eerste succesvolle toernee in Nederland.

Chieko FUKUNAGA behoort tot de beste en meest actieve koto-spelers van de jonge generatie.

Zij kreeg, samen met Akiko NISHIGATA de eerste prijs (voor nieuwe Japanse muziek, tijdens het Panmusik Festival 1979 te Tokyo.

Hitomi ENDO studeerde aan de speciale muziekschool voor traditionele shakuhachi. Daarnaast bekwaamde hij zich op de blokfluit, welke studie hij in Nederland voortzette bij Walter van Hauwe.

Programma:

Godan-Ginuta

Dit bekende koto-stuk werd geschreven rond 1830 door Mitsuzaki KENGYO. Het stuk is geïnspireerd op het vullen van geweven stukken. Deze bewerking dient om het weefsel te verdichten en de stof zachter te maken. Daartoe wordt een doek op een houten blok gelegd en met een stok geslagen. Dit tafereel wordt als zeer poëtisch beschouwd, en is een gebruikelijk onderwerp in literatuur en muziek.

Het bestaat uit vijf delen (Godan). Naast een populaire compositie is het ook historisch gezien een belangwekkend werk: het was het eerste stuk dat voor twee koto's in verschillende stemming werd geschreven, de één in de gangbare hirajoshi-stemming, de andere koto in de kumojoshi-stemming.

Tsuru-no-Sugomori (het nestelen van een kraanvogel)

Kraanvogels worden in Japan als heilige vogels uit oude tijden beschouwd, omdat zij, veel meer dan andere vogels, zorgdragen voor hun jongen. De muziek brengt het mystieke van hun bestaan tot uitdrukking met name het nestelen bij de dageraad en daarna de verschillende vluchten die ondernomen worden, waarbij een gevoel van barmhartigheid en erbarmen in de muziek doorklinkt.

Kajimakura (slapen op een boot)

Lied over de prostitutie: weeklacht over het ongelukkige lot, vergeleken met het leven op een woonboot, en over de hoop op bevrijding door de ware liefde.

Er is een virtuoos instrumentaal intermezzo tussen de twee strofen.

Pauze

Haru-no-Umi (de zee in de lente)

Dit stuk beschrijft het zien van de zee (Setonai-kai) in Japan tijdens de lente. Er zijn drie delen (A,B,A)

A brengt de golven tot uitdrukking, B is een scheepslied.

Kyorai (komen en gaan)

Een compositie bestaande uit zes delen: een afwisseling van statische en dynamische passages, symbolisch voor de herinneringen die in het geheugen van mensen opdoemen.

Sarashi-Gensokyoku (fantasie op het witte kledingstuk)

Gebaseerd op het traditionele stuk 'Sarashi' waaruit enkele melodieën gebruikt zijn, aangepast en verder uitgewerkt. Het werk bestaat uit drie delen. Het eerste en derde deel zijn afgeleid van en vormen variaties op het origineel; kenmerkend is het contrast tussen de instrumenten. Het tweede gedeelte is lyrisch, waarbij een andere melodie te horen is; deze is nauw verwant aan de Japanse stijl maar wordt hier in bewerkte vorm ten gehore gebracht.